

فعالیت شرکت ملی نفت ایران در زمینه اکتشاف و تولید

نفت در خارج از حوزه قرارداد

تاریخچه :

برای نخستین بار در سال ۱۳۰۸ از طرف دولت ایران چند نفر زمین شناس خارجی (فرانسوی) در شرق بابلر برای اکتشاف نفت دست بکار شدند و پس از دو سال بدون اخذ نتیجه ایران را ترک گفتند سپس در اطراف قم و سمنان نیز اقداماتی بعمل آمد ولی به نتیجه نرسید. آن گاه در سال ۱۳۲۷ که شرکت سهامی نفت ایران تشکیل گردید عملیات اکتشافی توسط کارشناسان داخلی و خارجی شرکت سهامی نفت ایران نیز آغاز گردید.

از ۱۳۳۷ تا حال حاضر :

از بیست سال پیش تا کنون سازمان اکتشاف و استخراج نفت که از سازمانهای تابع شرکت ملی نفت ایران میباشد در قسمت هایی که در حوزه قرارداد کنسرسيوم نميباشد در اکتشاف و استخراج نفت شروع به عملیات کرده است. مساحتی که مورد عملیات سازمان قرار گرفته در حدود ۲۵۴ هزار کیلومتر مربع میباشد. عملیات سازمان عبارت از زمین شناسی بطور دقیق و عمومی بوده است و در نتیجه عملیات فوق برای اولین بار نقشه زمین شناسی کلیه نقاط ایران در سال ۱۳۳۵ تهیه و در معرض استفاده عموم قرار گرفته است و در عین حال از تمام ایران عکسهایی به مقیاس ۲۰ هزارم تا ۶۰ هزارم تهیه شده است. بدیهی است که عکسبرداری و تهیه نقشه از سراسر کشور مواج با اشکالات فراوان بوده ولی خوشبختانه کارکنان سازمان بر تمام این مشکلات فایز آمده و عکسهای لازم را تهیه و ترسیم کرده اند.

علاوه بر عملیات نامبرده که در بوط به وضع سطح اراضی بوده بکمر شده عملیات ژئوفیزیکی در خشکی و دریا نیز انجام داده شده است. عملیات ژئوفیزیکی عبارت از تحقیقاتی است که درباره تشخیص طبقات زیر زمینی انجام میگردد و مسائل برداشتهای مغناطیسی - ثقل سنجی و لرزه نگاری میشود. این عملیات در مسافتی قریب ده هزار کیلومتر مربع در گرگان - مازندران - دشت مغان - سرخس - ساوه - سمنان - سیاه کوه - دریای نمک - کرمانشاه - نفت شاه و غیره اجراء شده است.

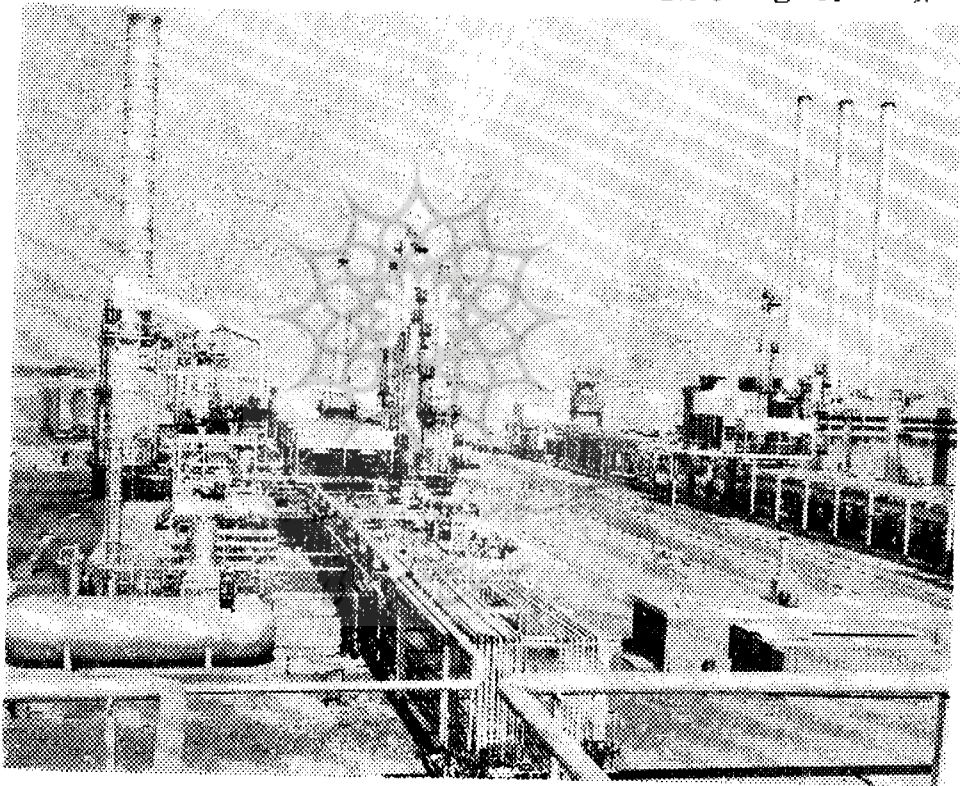
این عملیات در قسمت خشکی جریان یافته و تکمیل شده است و گذشته از عملیات خشکی در بحر خزر و قسمتی از خلیج فارس نیز اقدامات ژئوفیزیکی انجام گرفته است. نکته جالب توجه اینکه با اقداماتی که در مورد تربیت کارشناس داخلی انجام گرفته تقریباً تمام عملیات اکتشاف و استخراج توسط کارشناسان ایرانی انجام مییابد.

نقشه برداری :

بمنظور اینکه برداشتهای زمین شناسی و ژئوفیزیکی با هم تلفیق شود و نقطه ای که برای حفر چاه در نظر گرفته میشود دارای دقت کافی باشد يك واحد نقشه برداری در سازمان

اکتشاف و استخراج تأسیس گردید . واحد نقشه برداری موفق شد در حدود ۲۲۰ هزار کیلو متر مربع را نقشه برداری کند و کلیه این نقشه‌ها در اختیار سازمان جغرافیایی کشور گذاشته شده است و باین ترتیب شرکت ملی نفت ایران توانسته است به تدوین و تنظیم جغرافیای کشور کمک مؤثری انجام دهد .

علاوه بر واحد نقشه برداری سازمان اکتشاف و استخراج دارای آزمایشگاههای متعدد زمین‌شناسی میباشد در این آزمایشگاهها نمونه‌هایی که توسط زمین‌شناسان در عملیات صحرایی جمع‌آوری شده یا نمونه‌هایی که از چاههای حفاری شده بدست می‌آید مطالعه میگردد . در مدت این بیست سال (از ۱۳۲۷ تا ۱۳۴۷) بیش از صد هزار نمونه در این آزمایشگاهها مورد مطالعه قرار گرفته است . در حال حاضر آزمایشگاههای شرکت ملی نفت ایران بواسطه دارا بودن وسایل کافی مجهزترین آزمایشگاه خاورمیانه میباشد .

نمایی از تاسیسات پالایشگاه تهران

عملیات حفاری :

زمین‌شناسی و نقشه برداری مقدمات لازمی برای انجام عملیات حفاری میباشد . سازمان اکتشاف و استخراج پس از انجام مقدمات نامبرده شروع به حفاری کرد اولین چاهی که شرکت ملی نفت ایران حفاری کرد چاه موسوم به البرز در اطراف قم بود که در سال ۱۳۳۰

شروع شد انتخاب این محل برای آن بود که اگر در آنجا نفتی بدست می‌آمد این قسمت از مملکت از نفت جنوب بی نیاز میشد در هر حال عملیات حفاری در این محل با فوریت آغاز گردید و چندین دستگاه حفاری خریداری گردید و توسط يك مقاطعه کار بکار انداخته شد. علاوه بر چاه البرز قم شرکت ملی نفت ایران در ظرف مدت این بیست سال - (از ۱۳۲۷ تا ۱۳۴۷) برای بدست آوردن نفت و گاز در حدود ۵۵ حلقه چاه در آذربایجان (دشت مغان) در شمال در ناحیه مرکزی و شمال شرقی حفاری کرده است از این ۵۵ حلقه چاه ۱۴ چاه گاز و نفت قابل استفاده است و از آن بهره برداری میشود و نیز ۲۲ حلقه چاه نسبتاً کم عمق در مازندران و گیلان و ناحیه مرکزی حفر شده است.

سریعترین چاه در چند ماه پیش در نفت شاه در مدت ۲۸ روز حفاری شد عمق این چاه ۳۰۶۰۷ پا میباشد. اما عمیقترین چاه در ناحیه گرگان بعمق ۱۵۶۱۴ پا سال گذشته حفر گردید این چاه عمیقترین چاه در خاور میانه است.

تعداد دستگاههای حفاری شرکت ملی نفت ایران در حال حاضر شرح زیر است:

برای حفاری خیلی عمیق تا حدود ۲۰ هزار پا یک دستگاه

برای حفاری عمیق تا حدود ۱۵ هزار پا دو دستگاه

برای حفاری عمیق تا حدود ۱۰ هزار پا یک دستگاه

برای حفاری تا حدود ۵ هزار پا یک دستگاه

از این دستگاه سبک برای ترسیم چاهها استفاده میشود.

در ظرف مدت بیست سال گذشته شرکت ملی نفت در دشت مغان و ناحیه مرکزی و شمال و شمال غربی ۵۵ حلقه چاه نفت و گاز حفر کرده است و تقریباً نتیجه حفاری ۲۵ درصد از این ۵۵ حلقه چاه ثبت بوده است و گاز و نفت و یا هم گاز و هم نفت از آن چاهها بدست آمده است.

خدمات مهندسی نفت:

مهندسی نفت علاوه بر اکتشاف و استخراج نفت و گاز ناچار برای انجام کارهای مورد نظر راهها را تسطیح و هموار میکنند و از این طریق نیز بسود کشور خدماتی انجام میدهند و راههای فرعی را به شبکه راههای اصلی اتصال میدهند و تاکنون در حدود هزار کیلومتر راه در نواحی مختلف کشور ساخته اند که مورد استفاده عموم میباشد. نتیجه فعالیتها و خدمات مهندسی در ظرف بیست سال (از ۱۳۲۷ تا ۱۳۴۷) بطور اختصار بقرار زیر است.

۱- میدان نفت البرز:

ذخیره این میدان در حدود ۳۵ میلیون بشکه نفت برآورد شده است اگر چه مختصری از آن از بین رفته ولی آنچه استخراج شده و بفروش رفته یکصد و سی میلیون تومان برای شرکت ملی نفت ایران درآمد داشته است. طبق آزمایشهای چند ماهه اخیر ممکن است روزی ۵۰۰ بشکه نفت از این مخزن استخراج شود.

۲- میدان گاز سراجه :

ذخیره گاز این میدان در حدود نیم مترمیلیون پای مکعب (۱۴ بلیون مترمکعب) پیش بینی شده است که ۱۵ میلیون بشکه نفت سیک با آن همراه است .

۳- میدان گاز تنگه بیجار :

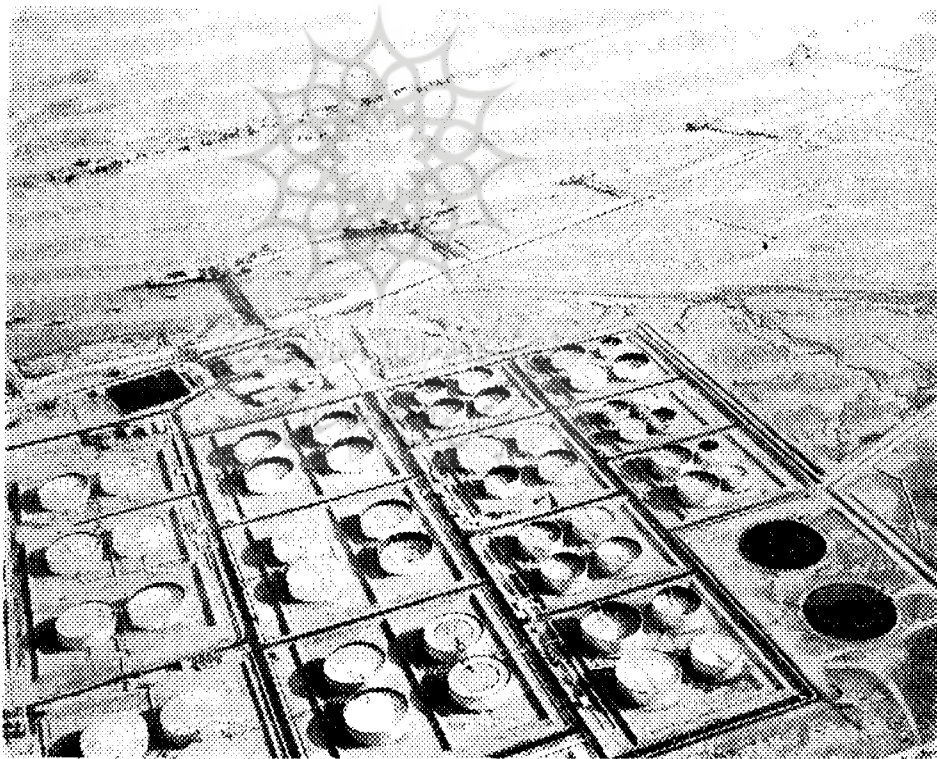
ذخیره این میدان در حدود ۳ مترمیلیون پای مکعب (معادل ۸۵ بلیون مترمکعب) میباشد که مقداری نفت سیک و مقداری گوگرد همراه دارد .

۴- توسعه میدان نفتی نفت شاه :

این میدان یکی از قدیمی ترین میدانهای نفتی ایران است . مخزن آن میان ایران و عراق مشترک است و سالهاست که از نیمی از این مخزن خوراک پالایشگاه کرمانشاه و نفت شاه تأمین میشود پس از ملی شدن صنعت در ایران این ناحیه بطور ملی بشرکت ملی نفت ایران واگذار گردید و از آن تاریخ مستقلاً توسط شرکت ملی نفت ایران اداره میشود .

۵- میدان گاز خانگیران سرخس :

ذخیره این میدان در حدود ۱۸ مترمیلیون پای مکعب (معادل ۵۰۰ بلیون پای مکعب) است و یکی از بزرگترین میدانهای گاز جهان بشمار میآید .

منظره هوایی مخازن نفتی و واسکله‌های بارگیری
بندر ماهشهر

ارزش ذخیره‌های فوق بر مبنای حداقل قیمت بیش از سی هزار بیلیون تومان برآورد شده است که نسبتاً رقم بسیار بزرگی می‌باشد .

آمار کادر اکتشاف و استخراج :

در سال ۱۳۳۷ یعنی ده سال پیش تعداد ۱۵۹ کارشناس و کارمند ایرانی و خارجی در سازمان اکتشاف و استخراج مشغول کار بوده‌اند ولی اکنون تعداد کارشناسان خارجی به شش نفر تقلیل یافته که آنها هم فقط سمت مشاورت دارند. چون در سالهای اخیر شرکت ملی نفت ایران با اعزام دانش آموزان بخارج و تربیت کارشناسان در داخل کشور توانسته است تمام کارهای اکتشاف و استخراج نفت را بدست کارشناسان آزموده ایرانی اداره کند و از کارشناسان خارجی بطور کلی بی‌نیاز گردد .

این بود خلاصه مختصری از عملیات اکتشاف و استخراج نفت در خارج حوزه قرار داد که مستقلاً توسط شرکت ملی نفت ایران انجام یافته است .

مجله یغما - هر ایرانی به سهم خود از اقداماتی که در گسترش صنعت نفت در هر نقطه‌ای از کشور می‌شود باید سپاس گزار باشد . چند سال پیش جناب دکتر اقبال مؤدبه دادند که در منطقه کویر مرکزی ایران نیز در اکتشاف و استخراج نفت اقدام خواهد شد . امید است این وعده به انجام این اقدام به نتیجه پیوندد مگر هم ولایتی‌های یغما نیز در برابر رنج و کوشش و کار از این خوان نعمت بهره‌ای برند ، و آن ولایت دور افتاده محصور در کویر ، آبادی یابد ان شاء الله .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

و هجرت

دلَم را با نیازی آشنا کن

خداوندا مرا از من رها کن

غبارش را به عشقی مبتلا کن

تن فرسوده‌ام را خاک ره ساز